

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 339.16:549.21(045)

ГЛОБАЛЬНІ АСПЕКТИ СВІТОВОГО РИНКУ АЛМАЗІВ

GLOBAL ASPECTS OF THE WORLD MARKET OF DIAMONDS

Добровольський В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Воловик В.М.

студент,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

У статті досліджено особливості функціонування світового алмазного ринку на тлі криз. Важко уявити глобальну торгівлю без ринку алмазів, цей товарний ринок представляє особливий інтерес і для економічної теорії, і для світової економіки загалом. Визначено основні фактори, що впливають на кон'юнктуру ринку алмазів.

Ключові слова: алмази, ринок алмазів, виробництво алмазів, конфліктні алмази.

В статье исследованы особенности функционирования мирового алмазного рынка на фоне кризисов. Трудно представить глобальную торговлю без рынка алмазов, этот товарный рынок представляет особый интерес и для экономической теории, и для мировой экономики в целом. Определены основные факторы, влияющие на конъюнктуру алмазного рынка.

Ключевые слова: алмазы, рынок алмазов, производство алмазов, конфликтные алмазы.

The article explores the features of the functioning of the global diamond market against the backdrop of crises, since it is difficult to imagine global trade without a diamond market, since this commodity market is of particular interest for economic theory and for the world economy as a whole. The main factors influencing the conjuncture of the diamond market are determined.

Keywords: diamonds, diamond market, diamond production, conflict diamonds.

Постановка проблеми. Сьогодні проблема «конфліктних» алмазів включається до порядку денного практично всіх великих міжнародних заходів алмазного бізнесу. Це проблематичне питання має соціальне глобальне значення. Воно існує в декількох площинах та залежить від декількох груп інтересів: алмазовидобувних країн, з одного боку, та країн Африканського континенту і країн Заходу – з іншого. Інтереси великих алмазодобувних компаній також збігаються далеко не в усьому, оскільки спрямовані на отримання максимального прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені Ю.К. Голубєв, В.І. Ваганов своє дослідження присвятили визначенню термінів забезпеченості розвіданими геологічними запасами алмазів світових видобувних компа-

ній [1]. А.С. Матвєєв, В.Ф. Протасов вивчали взаємозв'язок між розвитком алмазної промисловості та ефективністю інвестицій [2]. О.П. Вечеріна, В.А. Левченко у своїй праці довели наявність високого рівня залежності обсягу видобутку алмазів від економічних і політичних подій у світі [3]. Ця тема дослідження є досить актуальною.

Визначенню факторів формування та розвитку функціонування ринку алмазів приділено недостатньо уваги. Не заперечуючи цінність вищезазначених статей, вважаємо за доцільне поглибити теоретичні аспекти поняття такої економічної категорії, як «ринку конфліктних алмазів», оскільки це проблематичне питання актуальне та потребує детального дослідження.

Метою статті є аналіз розвитку ринку алмазів у світовому контексті та визначення факторів, що впливають на його функціонування.

Виклад основного матеріалу. Алмази і діаманти – альтернативні інвестиції, які не приносять надприбутку, але зберігають вкладення і примножують їх у довгостроковій перспективі. Поклади алмазів скорочуються, а їх вартість постійно збільшується. З 1960 до 2016 р. ціна коштовних каменів виросла вдесятеро, але для алмазного ринку все ж характерні коливання. Прибуток від інвестицій в алмази і діаманти в середньому становить 10% на рік, але іноді падає до 4%. Так, із 2008 по 2015 р. перенасиченість алмазного ринку і скорочення попиту на алмази в Китаї та Індії привело до зниження їх вартості. У 2015 р. вартість алмазів досягла чотирирічного мінімуму. Проте в 2016 р. попит відновився, але виробники чекають стабілізації ринку і не поспішають сильно коригувати ціни в короткостроковій перспективі. Наприклад, за перші дев'ять місяців 2017 року обсяг продажів компанії «Алроса» збільшився на 54%, а ціна алмазів – усього на 2%.

Основою для більшості угод з участю діамантів і алмазної сировини є преїскурант Rapaport Diamond Report [4]. Це найстаріший і найбільш популярний індикатор цін на діаманти. Прайс-лист Rapaport Diamond Report – це міжнародний стандарт, використовуваний дилерами для встановлення цін на алмази на всіх найбільш впливових ринках.

Преїскурант Rapaport Diamond Report щотижня видається у вигляді двох випусків цін: на круглі діаманти і на діаманти огранювання «груша» (й інші фантазійні огранювання). Цифри, наведені в преїскуранті, базуються на максимальних цінах, які готові запропонувати великі діамантові дилери оптовим покупцям. Необхідно враховувати, що преїскурант Rapaport Diamond Report дає ціни на діаманти в діапазоні від 0,01 карат до 10,99 карат з якістю огранювання не нижче Very Good і характеристиками, визначеними в системі GIA. Діаманти з ідеальним огранюванням Ideal Cut і огранюванням Excellent можуть бути на 10–20% дорожчими за позиції, зазначені у преїскуранті. Прайс-лист містить 18 таблиць (для діамантів фантазійної форми – 8 таблиць); дані згруповані за традиційним ваговим діапазоном (0,9–0,99, 1,00–1,49 і т. д.); переходи між ваговими категоріями в середньому збільшують вартість діаманта від 20 до 40% [4].

У міжнародному алмазному бізнесі найважливішу роль у торгівлі дорогоцінними каменями відіграють алмазні біржі (клуби). На подібних біржах зустрічаються дилери, брокери і виробники для покупки або продажу діамантів і неогранюваних алмазів. Такі біржі працюють в основних світових алмазних центрах – Бельгії, США, Ізраїлі, ПАР, Нідерландах, Великобританії, Японії.

Світовий ринок алмазів характеризується насиченням з боку не тільки офіційних, але і так званих конфліктних алмазів, видобутих на території ведення поточних військових дій, фінансовий результат від реалізації яких пере-направляється на фінансування зброї та тероризму для військових дій окупаційної армії або діяльності польових командирів. Термін «кривавий алмаз», як правило, застосовується щодо Африки, на яку припадає дві третини світового видобутку алмазів [4].

Цікаво, що в Африці сконцентровано близько половини всіх світових ресурсів алмазів і третина всіх резервів. На другому місці у світовому рейтингу – Канада. Російська Федерація посідає третє місце з 230 млн карат і резервною базою 1047 млн карат, що становить близько 44% загальносвітової резервної бази алмазної сировини [5].

Проблематика конфліктних алмазів пояснюється тим, що у числі країн, які найбільше купують, виділяють насамперед найбагатші країни світу, оскільки частка від ВВП, яку інвестують у дорогоцінні камені, досить стабільна. Природно, країна номер один – це США. Є низка країн, які мають до таких предметів розкоші особливу увагу, – це Саудівська Аравія та Емірати, але їх число мале. Ці країни мали до останнього часу величезний приплив алмазів за рахунок нафтодоларів. Проте необхідно зазначити, що більша частина активів (алмазів) зберігається, тому коли виникає конфлікт між країнами, виникає природна необхідність мати захист. Тому алмази виступають важелем у спірних політично-економічних питаннях.

Також з 9 липня 2000 р. на Світовому алмазному конгресі в Антверпені була прийнята резолюція, спрямована на протидію продажу конфліктних алмазів [5]. Так, згідно з резолюцією, потрібно ввести міжнародну систему сертифікації товарів (алмазів), що експортуються та імпортуються, а продаж алмазів, які не пройшли процедуру сертифікації, повинен бути законодавчо заборонений в усіх країнах. Всі країни повинні ввести кримінальну відповідальність за контрабанду конфліктних алмазів, а особа, викрита в торгівлі ними, в подальшому не допускається до торгів на алмазних біржах світових організацій [6]. Крім того, в деяких туристичних центрах (наприклад, у Дубаї) для вивезення алмазу з країни власник повинен пред'явити в аеропорту сертифікат Процесу Кімберлі. Схема сертифікації Процесу Кімберлі (англ. Kimberley Process Certification Scheme KPCS, KPCS) – затверджена ООН (згідно з резолюцією 55/56) у 2003 р. відповідно до рекомендацій доповіді Фоулера схема для запобігання надходження на ринок «кривавих» алмазів [6].

Згідно з нещодавно опублікованою доповіддю неурядової організації Partnership Africa Canada (PAC), Кот-Д'Івуар залишається єдиною країною, де спостерігається феномен конфліктних алмазів.

Таблиця 1

Виробництво алмазів за період з 2000–2017 рр.

Країни	Рік								
	2000	2005		2010		2015		2017	
	тис. карат	тис. карат	темп зростання	тис. карат	темп зростання	тис. карат	темп зростання	тис. карат	темп зростання
Angola	4313	7,079	16,4	13 000	183	10 000	76	10 000	100
Australia	26 600	34,307	12,9	10 000	29	11 000	110	11 000	100
Botswana	24 635	31 890	129	21 000	65,8	28 000	133	28 000	100
Canada	2530	12,314	48,6	11 773	95,6	13 000	110	16000	123
Congo	16 006	35,207	22	16 800	47,7	19 500	116	19 500	100
Ghana	878	1,013	11	334	33	900	269	900	100
Namibia	1552	1,902	12,2	1693	89	2000	118	2000	100
Russia	29 200	38 000	130	32 800	86	33 000	100,6	33 000	100
Sierra Leone	770	669	86	438	65	500	114	500	100
South Africa	10 790	15,776	14,6	8868	56	8500	95	9100	107
Tanzania	354	220	62	80	36	640	800	640	100
Zimbabwe	230	251	109	8435	33	11 000	130	10 000	90,9
Інші	4363	2,205	5,05	18 710	84	2200	117	2300	104
Всього в світі	121 000	181 000	149	127 000	70	140 000	110	143 000	102

Складено авторами за даними [6]

У щорічній доповіді з алмазів і людської безпеки (Diamonds and Human Security Annual Review) PAC повідомила, що, незважаючи на чинне ембарго ООН, нелегальні алмази з цієї країни продовжують потрапляти на міжнародний ринок. Щорічно загальна вартість контрабандних алмазів з Кот-Д'Івуару становить \$25 млн., однак ця сума може значно зрости, якщо не буде вжито заходів щодо вирішення цієї проблеми.

Висновки. Останніми роками на світовому алмазному ринку відбулися істотні зміни, великий вплив на характер яких надали такі процеси, як:

1. Глобалізація, спільні дії держав в боротьбі проти тероризму і тіньової економіки.

2. Зростання і зміцнення національної самосвідомості і усвідомлення національних інтересів в алмазному бізнесі низки держав півдня Африки.

3. Розвиток мирних процесів і стабілізація внутрішньополітичного становища одного з провідних виробників алмазів у світі – Анголи.

Існує ще один сегмент світового ринку, який являє собою нелегальний «чорний ринок» видобутку і продажу алмазів. Найбільш широко він розвинений у бідних африканських країнах, через безперервні міжусобиці і війни продаж

алмазів став великим джерелом коштів для закупівлі зброї. Світова громадськість виступає проти придбання алмазів у цих країн і проти того, щоб кошти від алмазів йшли на закупівлю зброї. У результаті була створена організація по боротьбі з такими алмазами – Кімберлійський Процес. Алмази стали отримувати сертифікати, де вказується джерело походження. Сьогодні чорний ринок торгівлі алмазами оцінюється від 4 до 20%. Більшість фахівців схильється до цифри 20%. Торгівля алмазами ведеться з країнами, де сильно розвинена торгівля зброєю і наркотиками.

Можна дійти висновку, що в найближчі роки за умови стабільного розвитку економіки провідних країн вартість алмазів і діамантів на міжнародному ринку буде мати загальну тенденцію до зростання з локальними коливаннями, зумовленими кон'юктурою ринку.

Виснаження запасів алмазів стимулюватиме компанії, що займаються видобутком, до пошуку нових родовищ та їх розроблення, до диверсифікації своєї діяльності, а також до вдосконалення технологій виробництва синтетичних алмазів. Попит на технічні алмази так само буде зростати у зв'язку з розвитком нових технологій, в яких унікальні фізичні властивості алмазів можуть знайти більш широке застосування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Голубев Ю.К. Состояние, проблемы и перспективы развития минерально-сырьевой базы алмазов России / Ю.К. Голубев, В.И. Ваганов // Минеральные ресурсы России. Серия «Экономика и управление». – 2015. – № 6. – С. 33–44.
2. Матвеев А.С. Развитие алмазной промышленности России и эффективность инвестиций. Проблемы, теория, практика / А.С. Матвеев, В.Ф. Протасов – М.: Полярный круг, 2014. – 388 с.
3. Вечерина О.П. Мировая добыча алмазов: цифры, факты, события / О.П. Вечерина, В.А. Левченко. – М.: Восточная литература, 2015. – 316 с
4. Офіційний сайт – Rapaport Diamond Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diamonds.net/Prices/RapaportPriceLists.aspx>
5. Офіційний сайт – World Diamond Council website – Diamond Facts.org, accessed December 8, 2006, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Diamond leaders in pact to ban 'conflict gems' funding African war.
7. Офіційний сайт Official Kimberley Process Website [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kimberleyprocess.com/web/kimberley-process/kp-basics>
8. Офіційний звіт Review of Selected Global Mineral Industries in 2011 and an Outlook to 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pubs.usgs.gov/of/2013/1091/OFR2013-1091.pdf>